

Pitch: wordt het oudste stadspark van Nederland geofferd aan nieuwbouw?

Via de FTM Pitch hebben onze lezers onderwerpen kunnen aandragen voor onderzoek. Lezers konden daarop stemmen en uit de vijf populairste voorstellen koos de redactie-jury een winnaar. Liset Hamming buigt zich nu over de zaak van het ziekenhuis versus het stadspark in Alkmaar. Haar verkenningronde is klaar. Lees hier met haar mee.

‘Het stinkt, maar je weet niet waar het vandaan komt,’ besluit Johan Bos van Stichting Red de Hout met een glimlach. We zitten op het terras van Grand Café Koekenbier dat al sinds de opening in 1941 aan het stadspark de Alkmaarderhout grenst. Het is eind mei 2018. Bos doelt niet op de geur van daslook, ook wel uienplant, die nu overal in ‘de Hout’ hangt. Daarvoor kent hij als natuurliefhebber de bomen, planten, vogels en kleine diertjes die in de Hout leven te goed. Hij doelt op de nieuwbouwplannen van het ziekenhuis in Alkmaar, de Noordwest Ziekenhuisgroep. Nieuwbouwplannen waarbij een deel van de Hout moet worden gekapt. Bos: ‘Een stuk van mijn Hout, onze Hout. De Hout is van ons allemaal, van alle Alkmaarders.’

Bos heeft met zijn onderzoeksvorstel de eerste FTM Pitch gewonnen. ‘Een deel van ’t oudste stadspark van Nederland, de Alkmaarderhout, wordt door de gemeente geofferd ten behoeve van de vernieuwbouw van het Noordwest Ziekenhuis,’ schrijft hij in zijn voorstel. Bos vertegenwoordigt als voorzitter van stichting Red de Hout de circa 4200 Facebookvolgers van de stichting. Net zoals bij andere tips die op de redactie binnenkomen, zoek ik allereerst uit wat zijn belangen zijn. Bos vertelt: ‘Red de Hout is vóór vernieuwing van het ziekenhuis, maar we willen voorkomen dat de Hout opgeofferd wordt. Er zijn verschillende alternatieven voor vernieuwbouw voorhanden waarbij geen enkele boom gekapt hoeft te worden. Daar is niet serieus naar gekeken. Wie is daarbij gebaat?’

Grond weggeven

Op het eerste gezicht lijkt er niet veel mis met de vernieuwbouw van het ziekenhuis. De Noordwest Ziekenhuisgroep is met ruim 4000 medewerkers, 325 medisch specialisten en bijna 500 miljoen omzet een van de grootste ziekenhuizen van Nederland. Na de fusie in 2015 tussen het voormalige Medisch Centrum Alkmaar en het Helderse Gemini Ziekenhuis heeft de Noordwest Ziekenhuisgroep locaties in Alkmaar, Den Helder, Heerhugowaard, Limmen, Schagen en op Texel. Bij het jaarlijkse onderzoek van Elsevier Magazine in 2017 kwam locatie Den Helder voor de tweede keer als beste ziekenhuis van Nederland uit de bus; in 2016 stonden de locaties Den Helder en Alkmaar zelfs allebei bovenaan. Het ‘topklinisch opleidingsziekenhuis’ in Noord-Holland bedient een regio met zo’n 600.000 inwoners.

Joop Hendriks, voorzitter van de raad van bestuur van de Noordwest Ziekenhuisgroep, legt de vernieuwbouw op de website van het ziekenhuis [als volgt uit](#): ‘Willen we de kwaliteit van de gezondheidszorg in deze regio kunnen garanderen, dan kunnen we niet anders dan voor gefaseerde vernieuwbouw kiezen op de huidige locatie. Dit is financieel de enig haalbare optie.’ En iets

verderop: 'Kwaliteit en veiligheid van de zorgverlening voor de patiënt worden het beste geborgd door dit besluit.' Kwaliteit en veiligheid in het ziekenhuis, dat wil iedereen. Mensenlevens staan op het spel.

Einde discussie.

Maar in september 2016 werd Bos getipt. De gemeente Alkmaar stelde in het geheim 13.000 vierkante meter van de Hout aan het ziekenhuis beschikbaar. 'Dat was het zoekgebied waaruit het ziekenhuis vrij mocht kiezen. Uiteindelijk zou dan 8.000 vierkante meter voor 117 euro per vierkante meter gekocht kunnen worden. Dat is weggéven,' licht hij toe. 'Het weggeven van een eeuwenoud stadspark, waarvan het ziekenhuis ook nog eens een flink deel mag kappen.'

Bos heeft daardoor het vermoeden dat er nog iets anders speelt en diende een voorstel in voor nader onderzoek bij FTM Pitch. Zijn pitch kreeg niet alleen de meeste stemmen van FTM-lezers, ook de juryleden vonden dat de kwestie nader onderzoek verdient. Hoeveel van onze leefomgeving offeren we op in naam van de vooruitgang? En hoe zorgen we ervoor dat verschillende belangen zorgvuldig afgewogen worden? Wat zijn de publieke kosten wanneer twee gemeenten met elkaar wedijveren om een ziekenhuis te paaien?

Kwetsbare soorten

De Hout van Alkmaar is in 1607 op initiatief van de vroedschap Holle- of Middelweg (de huidige Wilhelminalaan) aangeplant 'voor het welbehagen van het volk'. De Alkmaarderhout doet niet onder voor de iets bekendere Hout die in dezelfde periode in Haarlem werd aangelegd. 'Een levend natuurmonument dat door de eeuwen heen verschillende gedaantewisselingen onderging,' vertelt Bos trots. 'Het ziekenhuis heeft al eerder delen van de Hout afgesnoept, nadat ze in 1930 in de oude Cadettenschool aan de Wilhelminalaan trokken, die langs de Hout loopt.' De verbinding tussen het oostelijke en het westelijke gedeelte van de Hout verdween in de jaren zestig en negentig, vanwege de uitbreiding van het ziekenhuis. Aan de westkant maakte een deel van de Hout plaats voor nieuwbouw.

'Sommige bomen in de Hout zijn meer dan honderd jaar oud,' vertelt Bos wanneer we door het park lopen. 'In Nederland vind je weinig bomen die ouder zijn dan honderd jaar. Ze zijn er wel, maar niet veel. Dat komt doordat we in Nederland geen consistent natuurbeleid kennen. Dus zo'n bos met bomen van meer dan een eeuw oud is in Nederland bijzonder. Voor vleermuizen bijvoorbeeld worden deze bomen nu pas echt interessant. Ze gaan onder de afbladderende schors zitten, in diepe holtes of in de scheuren van oude takken. Dat heb je niet zomaar weer terug.'

Bos is 61 en schrijft al bijna twintig jaar folders, brochures en boeken. Voor zeehondenopvang Ecomare maakte hij een boek over de Waddenzee, zeehonden en Texel, en in opdracht van Staatsbosbeheer, ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan, over de Schoorlse Duinen. Voorheen werkte hij als journalist en eindredacteur bij het *Noordhollands Dagblad*. 'In 2000 zag ik de kans schoon om voor mezelf te beginnen.' En drie jaar geleden publiceerde hij een literaire thriller, *Refugium*, over een mysterieuze wetenschapper die aan een journalist onthult dat er in het diepste geheim wordt gewerkt aan een Nieuwe Wereldorde. 'De Amerikaanse regering speelt bij dit complot een belangrijke rol. Totale overheersing door een kleine elite komt voor het eerst serieus binnen handbereik,' lees ik op de achterflap van het exemplaar dat hij me geeft.

We lopen door de Hout, om het ziekenhuis heen. Ook een leek ziet dat dit een prachtig park is, zo midden in de stad. ‘Bijzonder aan de Hout is de opbouw van het bos,’ onderwijst Bos. ‘Er staan hier veel reuzenbomen, waaronder eiken en beuken, maar ook veldesdoorns, linden, essen en kastanjes. In de dichte struiklaag onder de bomen vinden vogels en insecten voedsel, huisvesting en bescherming.’

Ergens laag in de struiken heeft een vogel het hoorbaar naar de zin. ‘Een winterkoninkje,’ weet Bos, en hij wijst me op het gezang van ‘een zwartkop’ dat ik nog niet eens opgemerkt had. Als ik even later eindelijk een merel denk te herkennen, blijkt het een zanglijster, maar die worden gelukkig wel vaker door elkaar gehaald. En dan horen we een specht. ‘Een grote bonte specht. De groene specht, een juweel van een vogel, zit hier ook. Net als de bosuil. Allemaal inheemse diersoorten.’ Bij flora en fauna betekent ‘inheems’ zo iets als ‘spontaan’, zonder menselijke invloed. ‘En er leven hier zeven soorten vleermuizen. Ze zouden beschermd moeten worden door de Wet Natuurbescherming, maar de ironie is dat het ze nog net niet slecht genoeg gaat om de kap van de bomen tegen te kunnen houden.’

In de clinch: Heerhugowaard, Alkmaar en het ziekenhuis

Na ons gesprek verifieer ik wat Bos me heeft verteld. Uit berichten van landelijke en lokale media blijkt dat de gemeente Alkmaar en de Noordwest Ziekenhuisgroep jarenlang met elkaar in de clinch hebben gelegen: werd het verplaatsing, verbouwing of nieuwbouw? In 2011 besloot het ziekenhuis zelfs om naar buurgemeente Heerhugowaard te verhuizen. Heerhugowaard, dat net boven Alkmaar ligt, investeerde acht miljoen euro in grond, sanering en infrastructuur om het ziekenhuis tot verhuizing te verleiden. Maar Alkmaar wilde het ziekenhuis graag houden; vandaar dat de gemeente onder meer ‘bereikbaarheid en parkeergelegenheid garandeert’ om het ziekenhuis tegemoet te komen.

Het ziekenhuis somde destijds op zijn website – Bos heeft er een screenshot van – de bezwaren tegen de Alkmaarse plannen op: het terrein is te klein, ‘ook als daarvoor een stuk van de Hout wordt gerooid’; gefaseerd bouwen gaat ‘gepaard met jarenlange bouw- en sloopoverlast’; het parkeren en de bereikbaarheid ‘leveren grote problemen op’; en ondergronds parkeren is ‘20 keer te duur’ en zal moeten doorberekend worden aan de patiënten. Bij gefaseerd bouwen op de huidige locatie ‘is een eenmalige financiering voor de verschillende bouwfasen onmogelijk’ en ‘daardoor bestaat de kans dat door tussentijdse politieke, economische en juridische ontwikkelingen het aantrekken van nieuwe financiering voor een bouwfase op een zeker moment niet meer lukt. Met als resultaat een half afgebouwd ziekenhuis’. Voorts schreef het ziekenhuis: ‘De gemeenteraad Alkmaar heeft geen unaniem standpunt over de bouw mogelijkheden voor MCA op de huidige locatie. De huidige raadsmeerderheid is voor, maar er is geen garantie dat een ander college na de gemeenteraadsverkiezingen over anderhalf jaar ook extra ruimte voor de bouwplannen van MCA geeft.’

Tot slot: ‘De plannen voor Heerhugowaard weggooien en helemaal opnieuw beginnen voor de locatie Alkmaarderhout is vernietiging van kapitaal. Bovendien betekent dit een vertraging van minimaal twee jaar van de bouw.’

In 2015 maakt de toenmalige voorzitter van de raad van bestuur van het ziekenhuis, Harry Luik, bekend dat hij met vervroegd pensioen gaat. Opvolger Joop Hendriks verklaart meteen dat alle scenario’s voor de toekomst van het ziekenhuis opnieuw bekeken zullen worden. Toch wijst alles

erop dat het ziekenhuis naar Heerhugowaard zal verhuizen. Heerhugowaard start een campagne 'Het Nieuwe MCA', met felle kritiek op de vernieuwbouwplannen in Alkmaar.

Het ziekenhuis is 'onaangenaam verrast' en Alkmaar schort alle samenwerking met buurman Heerhugowaard op. Maar Heerhugowaard houdt vol en is in februari 2016 zelfs bereid om de gemeentegrens aan te passen, zodat het nieuw te bouwen ziekenhuis op Alkmaarse grond zou komen. Baby's die in het kersverse ziekenhuis geboren worden, zouden dan Alkmaarder zijn. In juni 2016 doet Heerhugowaard op verzoek van het ziekenhuis daar nog een vergaand financieel aanbod bovenop: de gemeente wil garant staan of zelfs, indien nodig, mede-eigenaar van het ziekenhuis worden.

Maar in juli 2016 besluit het ziekenhuis alsnog om in Alkmaar te blijven: nieuwbouw in Heerhugowaard is definitief van de baan. Voor de gemeente Heerhugowaard zit er niets anders op dan, zoals *NH Nieuws* het beschreef, 'haar wonden te likken'.

Red de Hout

Dan krijgt Bos zijn tip dat er een geheime vaststellingsovereenkomst tussen de gemeente en het ziekenhuis is. En jawel: op 29 september 2016 duikt die op, tijdens een vergadering van de Commissie Ruimte. De gemeente vraagt de raadscommissie om advies voor het opstellen van een nieuw bestemmingsplan. Daarbij zal maximaal 8.000 m² van de Hout worden gebruikt 'ten behoeve van het ziekenhuis', onder de voorwaarde dat dit groen op het terrein van het ziekenhuis wordt gecompenseerd. Tevens wordt de commissie verzocht akkoord te gaan met een gemeentelijke garantstelling van maximaal 40 procent van de vernieuwbouwkosten ter waarde van maximaal 150 miljoen.

De Commissie Ruimte komt er die avond niet uit. De vergadering wordt geschorst tot 4 oktober 2016. Inmiddels is Bos de Facebook-groep Red de Hout gestart en stichting Red de Hout is in oprichting. Op dinsdag 4 oktober rijzen er tijdens de vervolgvergadering van de Commissie Ruimte wederom veel vragen. Donderdag 6 oktober dient Red de Hout i.o. bij de gemeente Alkmaar een verzoek in tot openbaarmaking van de geheime vaststellingsovereenkomst. Tijdens de raadsvergadering die avond spreekt onder andere Bos zijn zorgen uit over het weggeven van de Hout, maar de gemeenteraad stemt in met het maken van een nieuw bestemmingsplan. Alleen de vier raadsleden van GroenLinks stemmen tegen.

In maart 2017 komt eindelijk de aanvankelijk geheime vaststellingsovereenkomst tussen Alkmaar en het ziekenhuis bij Red de Hout binnen. De gemeente Heerhugowaard reageert 'verbijsterd' omdat uit die overeenkomst blijkt dat de schadeclaim van vier miljoen euro die de gemeente Heerhugowaard bij het ziekenhuis heeft neergelegd, door de gemeente Alkmaar zal worden betaald.

Onafhankelijke onderzoeksjournalistiek

Tot zover mijn initiële onderzoek. Een ding staat vast: de gang van zaken roept veel vragen op. Bos heeft gelijk: het stinkt. Maar hoe nu verder? Aan de vragen die ik al had, voeg ik toe: wie bepaalt dat er vernieuwing van een ziekenhuis nodig is? Hoe wordt zoiets gefinancierd? En welke procedures zien erop toe dat *alle* belangen – die van het ziekenhuis, de gemeenten, de omwonenden, het cultureel erfgoed en de natuur – worden meegewogen?

Op de redactie van FTM komen dagelijks tips binnen. Onderzoeksjournalistiek is afhankelijk van nauwe samenwerking met bronnen, die soms anoniem willen blijven. Dat is bij dit onderzoek niet anders. Red de Hout heeft al veel informatie verzameld en daar maken we graag gebruik van. Maar we zullen alle informatie checken en dubbelchecken. Boven alles is het onze taak om recht te doen aan de feiten. Het kan dus zijn dat sommige informatie (nog) niet gestaafd kan worden en daarom (nog) niet in de reconstructie gebruikt wordt. En misschien komen wij tot een andere conclusie dan Red de Hout.